

Pyöreän pöydän keskustelu kulttuurikasvatussuunnitelmista ja kulttuurin hyödyntämisestä kuntien palvelutoiminnassa

Aika: 4.11.2025

Järjestäjät: Kuntaliitto ja Suomen lastenkulttuuriliitto

Tervetulosanat

Johanna Selkee, erityisasiantuntija, Kuntaliitto

Aleksi Valta, toiminnanjohtaja, Suomen lastenkulttuuriliitto

Tilaisuus kutsuttiin koolle, koska haluttiin kuulla moniäänistä keskustelua kulttuurikasvatuksen ja kulttuurin edistämisestä kunnissa vallitsevassa tilanteessa, jossa mm. kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelma on tekeillä ja perusopetuksen uudistustyö käynnistymässä. Suomen lastenkulttuuriliiton vuosittain tekemän kulttuurikasvatussuunnitelmien kuntakyselyn tulosten perusteella liitolta odotetaan valtakunnallista koordinaatiota ja ohjausta suunnitelmien laatimiseen ja kehittämiseen. Kehittämishankkeiden päätyttyä resurssia tähän työhön ei ole ja nyt etsitään ratkaisua kuntien tukemiseen. Tilaisuudessa kulttuuren alustusten jälkeen jokaisella oli mahdollisuus tuoda esiin omia näkökulmiaan.

Alustukset

Henna Kojo-Nieminen, järjestöpäällikkö, Suomen lastenkulttuuriliitto

Eeva Laitinen, väitöskirjatutkija, Jyväskylän yliopisto

Alustukset pohjautuivat liiton tekemän kulttuurikasvatussuunnitelmien kuntakyselyn 2025 tuloksiin sekä tekeillä olevan väitöskirjan näkökulmaan osallisuudesta ja suunnitelmista systeemillä tasolla. Alustuksissa korostettiin kulttuurikasvatussuunnitelmien merkitystä lasten ja nuorten yhdenvertaisten kulttuuristen oikeuksien toteuttamisessa.

Puheenvuorot

Alustusten jälkeen kuultiin kaikkien pyöreän pöydän keskustelun osallistujien lyhyet puheenvuorot. Osallistuvat edustivat kuntien kulttuurikasvatusta (rehtori Terhi Niinimaa Nokialta, lasten ja nuorten kulttuuripalvelupäällikkö Minna Haveri Hämeenlinnasta, erityisasiantuntija Elina Harlas Espoosta, kulttuurisihteeri Mari Rautiainen Karkkilasta), valtionhallintoa (Iina Berden, lastenkulttuurin esittelijä Opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja opetusneuvos Lucina Hänninen Opetushallituksesta) sekä lastenkulttuurin kolmannen sektorin toimijoita (erityisasiantuntija Hanna Laurinsalo Koulukinosta ja ohjelmapäällikkö Petra Käppi Uulun liikkuvasta lastenkulttuurikeskuksesta). Lisäksi tilaisuuteen osallistuivat Keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtaja Antti Kurvinen, Kuntaliiton asiantuntijat Susanna Huovinen (varatoimitusjohtaja, hyvinvointi- ja sivistyksikön johtaja) ja Jarkko Lahti (kehittämispäällikkö), Taidetestaajat-kulttuurikasvatusohjelman päällikkö Joonas Keskinen ja Suomen lastenkulttuuriliiton hallituksen jäsen, eläköitynyt rehtori Pekka Paappanen.

Terhi Niinimaa, Nokia Esitteli Nokian kulttuurikasvatussuunnitelman (esitys liitteenä), jonka keskiössä on yhdenvertaisuuden vahvistaminen ja kaikkien lasten mahdollisuus osallistua.

Minna Haveri, Hämeenlinna Korosti rahoituksen merkitystä lasten ja nuorten osallisuudelle. Nykyinen taidelaitosten rahoitus ei turvaa nuorille kulttuuripalveluiden saavutettavuutta. Kulttuurikasvatus on investointi tulevaisuuden yleisöihin ja sosiaalisen tasa-arvon edistämiseen. Panostukset lastenkulttuuriin tuottavat merkittävän hyödyn.

Elina Harlas, Espoo kertoi, kuinka Espoossa kulttuurikasvatussuunnitelmat ulottuvat varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Tänä vuonna pilottina on maksuttoman taiteen perusopetuksen tuominen varhaiskasvatukseen. Suunnitelmien avulla kaupungin poikkihallinnollinen yhteistyö on vahvistunut, toiminta perustuu lasten aktiiviseen tekemiseen ja palautteiden hyödyntämiseen. Kaupungissa on otettu käyttöön dynaaminen toimittajarekisteri.

Mari Rautiainen, Karkkila antoi pienen kunnan esimerkin kulttuurin strategisesta merkityksestä. Karkkila on sitonut kulttuurikasvatussuunnitelman kaupungin strategiaan. Ennen suunnitelmaa vain osa kouluista osallistui kulttuuritoimintaan, mutta suunnitelman velvoittavuus lisäsi osallistumista ja loi yhteisen pohjan kehittämiselle. Pienet kunnat tarvitsevat kansallista tukea ja koordinaatiota, jotta osallisuuden yhdenvertaisuus toteutuu.

Iina Berden, OKM painotti tietopohjan ja tutkimuksen merkitystä kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämiselle. Julkisista avustuksista lastenkulttuurin avustuksilla ja Harrastamisen Suomen mallilla edistetään kuntien kulttuurikasvatusta ja toiminnan laatua. Nyt käsittelyssä oleva ESR+-rahoitus mahdollistaa pitkäkestoisia kehittämissankkeita 4 M€ jakovaralla. Keskustelussa nousi esiin kysymys kulttuurikasvatussuunnitelmien rakenteista, hyvien käytäntöjen jakamisesta ja taiteen arvostuksesta koulussa. Jo nyt opettajilla on mahdollisuus sitoa taide- ja kulttuurisisältöjä oppiaineeseensa.

Hanna Laurinsalo, Koulukino kiitti eri toimijoita kulttuurikasvatuksen pitkäjänteisestä kehittämistyöstä. Koulukinon toiminta tukee opetussuunnitelman tavoitteita laajennettujen oppimisympäristöjen ja monilukutaidon kautta. Elokuvien käyttö Koulukinon suoratoistopalvelun kautta on laajaa: palvelua on käytetty jo 270 paikkakunnalla. Pienet elokuvateatterit ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita eri paikkakunnilla ja täydentävät kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöjä. Keskustelussa kuntien kulttuurin ekosysteemeistä on tärkeä muistaa myös nämä kaupalliset toimijat.

Antti Kurvinen, Keskustan eduskuntaryhmä korosti puheenvuorossaan sitä, että sivistys on itseisarvo, ei pelkästään muodollista koulutusta tai tutkintoja. Jokaisella ihmisellä tulisi olla mahdollisuus nauttia taiteesta ja kulttuurista yhdenvertaisesti riippumatta lähtökohdista, sillä kulttuuri nähdään osana holistista ihmiskuvaa ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kaikilla lapsilla ja nuorilla tulee olla mahdollisuus harrastaa kulttuuria ja oppia kokemaan ja tekemään taidetta riippumatta siitä, missä he asuvat. Alueellinen tasa-arvo kulttuuripalveluissa on osa sivistyksen perusoikeuksia. Kunnilla itsellään on paljon tehtävissä. Kunnallinen itsehallinto antaa vapautta, mutta myös vastuuta: kulttuuriin panostaminen on kunnille elinvoima- ja vetovoimatekijä. Seutukeskusten kulttuuripalvelut tulisi nähdä alueellisina voimavaroina, joiden hyödyntämiseen ja saavutettavuuteen Kuntaliitto voisi kenties tarjota tukea ja koordinaatiota.

Johanna Selkee, Kuntaliitto kuvasi taide- ja kulttuurikasvatuksen poikkihallinnollista luonnetta ja painotti paikallisten ratkaisujen merkitystä. Kuntaliitto tukee monialaista yhteistyötä ja pitää kansallisia koordinaatiohankkeita tärkeinä, kunhan toteutus juurtuu kunnalliseen arkeen. Kulttuurikasvatussuunnitelmien rikkaus on juuri sen joustavuus suhteessa paikalliseen tarjontaan ja kulttuuriin erityispiirteisiin.

Lucina Hänninen, OPH totesi, että kulttuurikasvatuksen perusta löytyy jo opetussuunnitelmien laaja-alaisista tavoitteista ja oppiaineiden sisällöistä. Velvoittavuuden lisääminen vaatisi lakimuutoksia, mutta kunnilla on vapaat kädet soveltaa ja kehittää valtakunnallisten ohjaavien asiakirjojen puitteissa. Vaikuttavuuden osoittaminen ja resurssien turvaaminen ovat keskeisiä haasteita. Perusopetuksen visiotyö ja perusteiden kokonaisuudistus ovat parhaillaan käynnissä, ja kulttuurikasvatuksen näkökulma voidaan mahdollisesti sisällyttää tähän työhön.

Eeva Laitinen, väitöskirjatutkija korosti, että taiteesta ja kulttuurista käytetty kieli muokkaa todellisuutta. Jos kulttuuri nähdään erillisenä elämänalueena, sen merkitys jää rajalliseksi. Tarvitaan kieltä ja toimintaa, joka tunnistaa taiteen roolin osana sivistystä.

Joonas Keskinen, Taidetestaajat-kulttuurikasvatusohjelman päällikkö, Suomen lastenkulttuuriliitto, painotti, että kaikki Suomen kahdeksasluokkalaiset tavoittava Taidetestaajat-ohjelma on osa laajempaa taidekasvatuksen ekosysteemiä, johon myös KOPSit kuuluvat. Taidetestausta tarjoaa monille yläkouluille ainoan mahdollisuuden vierailu koulun ulkopuolisissa kulttuurikohteissa – kyselyn mukaan vain 19 % yläkouluista pystyisi toteuttamaan taidevierailuja ilman sitä. Taidetestausta onkin valtaosassa kuntia integroitu KOPSiin, ja näin ollen vapauttaa kuntien resurssia KOPSin muihin osioihin. Panostukset kulttuurikasvatussuunnitelmiin näkyvät taidetestauksessa 8.-luokkalaisten nuorten ja opettajien osaamisena. Ohjelma tuottaa opetusta tukevaa materiaalia, kerää valtakunnallista dataa ja kouluttaa yleisötyöntekijöitä, mikä vahvistaa taidelaitosten ja koulujen välistä yhteistyötä. Samalla se tuo taidetoimijoille resursseja pedagogiseen työhön, mikä näkyy myös niiden muussa työssä. Säätiöt ovat rahoittaneet ohjelmaa n. 50 M€ – tulevaisuudessa valtion tulisi ottaa vastuu tämän laajasti vaikuttavan ja pysyväksi koetun toiminnan rahoituksesta.

Susanna Huovinen, Kuntaliitto korosti väestömuutoksen vaikutuksia ja tarvetta valmistautua lasten määrän vähenemiseen. Kuntaliitossa on syksyn 2025 aikana tehty uusia avauksia väestöpolitiikan tarkasteluun. Tavoitteena on auttaa kuntia valmistautumaan väestörakenteen muutoksiin ja tukea päätöksentekoa erityisesti tilanteessa, jossa lasten määrä vähenee monissa kunnissa. Kulttuuripolitiikan näkökulmasta tämä kehitys korostaa eri toimialojen ja hallintokuntien välisen yhteistyön merkitystä. Yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää, että kunnissa tehdään yhteistyötä niin, että jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus saada omakohtaisia taide- ja kulttuurikokemuksia riippumatta asuinpaikasta tai taustasta.

Pekka Paappanen, Suomen lastenkulttuuriliitto huomautti, että Suomessa on runsaasti osaamista sekä koulutuksen että kulttuurin kentällä, mutta merkittävä osaamisvaje liittyy koulujen johtamiseen. Rehtorit toimivat kouluissa eräänlaisina ”rajavartijoina” ja suodattajina, joilla on keskeinen rooli siinä, miten koulut sitoutuvat uusiin kehitysprosesseihin, kuten kulttuurikasvatussuunnitelmien toteuttamiseen. Rehtoreiden sitoutuminen on avainasemassa, jotta kulttuurikasvatus voi juurtua koulun toimintakulttuuriin. Käytännössä tämä tarkoittaa kykyä sovittaa yhteen pedagoginen vapaus ja opetusta ohjaavien dokumenttien arvopohja ilman, että syntyy ristiriitoja tulkintojen välillä. Paappanen nosti esiin myös tarpeen tarkastella koulujen kumppanuusosaamista: miten hyvin koulut tunnistavat tarpeensa tehdä yhteistyötä kulttuuritoimijoiden kanssa ja miten valmiita ne ovat rakentamaan pysyviä suhteita ympäröivään yhteisöön.

Petra Käppi, Uulun liikkuva lastenkulttuurikeskus kuvasi liikkuvan lastenkulttuurikeskuksen toimintaa, joka tuottaa taide- ja kulttuurisisältöjä eri puolilla Suomea ja tekee näin saavutettavaksi laadukasta lastenkulttuuria myös alueilla, joilla omia rakenteita on vähemmän. Kulttuurikasvatussuunnitelmat toimivat usein porttina taiteen ja kulttuurin harrastamiseen. Laadukas ja osallistava sisältö tarjoaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden löytää oman

kiinnostuksenkohteensa ja rakentaa polkua kohti pitkäjänteistä harrastamista. Suomessa on runsaasti ammattilaisia, verkostoja ja valtakunnallisia toimijoita, jotka tuottavat korkeatasoista lastenkulttuuria. Haasteena ei ole osaamisen puute vaan resurssien riittävyys ja yhteistyön koordinaatio. Parhaatkin suunnitelmat jäävät helposti pöytälaatikkoon, jos niille ei löydy toteuttamiseen tarvittavia resursseja. Kulttuurikasvatus tulisi nähdä osana kunnan veto- ja pitovoimatekijöitä, hyvinvoinnin ja osaamisen kehittämistä sekä kilpailukykyä globaalissa toimintaympäristössä. Taide- ja kulttuurikasvatus tukee ihmisenä kasvamista, luovuutta ja aineettoman kuluttamisen kulttuuria ja siten myös uudenlaisen, kestävän yhteiskunnan rakentumista.

Jarkko Lahtinen, Kuntaliitto totesi, ettei valtion suunnalta ole odotettavissa lisärahoitusta, joten olennaista on se, miten kunnissa käytetään olemassa olevat resurssit mahdollisimman vaikuttavasti. Rahoituksen niukkeneminen pakottaa kuntia tarkastelemaan toimintakulttuuriaan ja etsimään uusia ratkaisuja, joilla taide ja kulttuuri voidaan integroida arkeen ilman lisäkustannuksia. Varhaiskasvatuksella on erityinen rooli asenteiden muokkaajana: se tavoittaa vanhemmat päivittäin ja pystyy vaikuttamaan perheiden suhtautumiseen kulttuuriin ja sen merkitykseen. Miten varhaiskasvatus voisi luoda perheille enemmän mahdollisuuksia yhteiseen kulttuuriseen tekemiseen ja toimia sillanrakentajana kodin ja kulttuuripalveluiden välillä? Tähän tarvitaan ennen kaikkea toimintakulttuurin muutosta ja vahvaa varhaiskasvatuksen johtamista, joka tunnistaa kulttuurikasvatuksen osana lasten hyvinvointia ja oppimisen kokonaisuutta.

Yhteisen keskustelun poikkileikkaavia teemoja

- Kenen kulttuurista puhutaan, kun puhutaan kulttuurikasvatuksesta? Tarve rakentaa inklusiivista kulttuuria, joka tunnistaa paikalliset kielet, taustat ja perinteet. Koulussa tavoitetaan kaikki lapset ja nuoret taustasta riippumatta.
- Koulun rooli: Luovuuden ja kulttuurisen osaamisen tukeminen osana arkea, didaktisen vapauden käyttäminen laaja-alaisiin tavoitteisiin nojaten.
- Viestintä ja tavoitavuus: Perheiden tietoisuuden vahvistaminen kulttuurin mahdollisuuksista ja myönteisistä vaikutuksista (neuvolat, hyvinvointialueet, kunnan viestintä); palveluissa kapasiteettia, jonka täyttö vaatii parempaa kohdentamista.
- Mittarit ja tieto: Vaikuttavuuden seuranta on vahvistettava; alle kouluikäiset puuttuvat esimerkiksi kulttuurin TEAvisarin mittareista.
- Resurssit ja yhteistyö: Uuden rahan puuttuessa korostuu toimintakulttuurin muutos, työnjaon selkeytys ja kumppanuuksien koordinaatio.

Keskustelijat olivat yhtä mieltä siitä, että onnistuneen kulttuurikasvatuksen ja lasten ja nuorten kulttuurisen osallisuuden toteutuminen edellyttävät moniäänistä toimijakenttää, paikallisten olosuhteiden huomiointia ja lasten aktiivista asemaa tekijöinä. Erilaiset aloitteet, ohjelmat ja toimintatavat tukevat toisiaan (esimerkiksi kunnan kulttuurikasvatussuunnitelma ja sitä tukeva Taidetestaajat-kulttuurikasvatusohjelma).